

nost v poeziji! S strogo formalnega stališča nam res ne ugajajo raznotere oblike, ali to dobroto imajo venderle, da se v njih jasno zrcali pesnikovo hrepenenje po čimdalje višji popolnosti, po formalno in stvarno dovršenih proizvodih. Vse izpremembe Levstikove pač niso bile kaj srečne; marsikaj nam prija bolje v prvi obliki nego v poslednji. Poglejmo samó »Ubežnega kralja«, jedno najlepših balad slovenskih! To pesem je Levstik naravnost izpridil, pesniško lepoto je žrtvoval jezikovni čistoti, in odkritosrčno rečemo, da bodemo vselej rajši čitali »Ubežnega kralja« takšnega, kakor je izšel v »Glasniku«, nego takovega, kakor ga je napósled izpremenil pesnik sam! —

Prof. Levce je razvrstil pesmi takó-le: V prvem zvezku čitamo poleg uvoda 121 pesmij, izmed katerih 53 še ni bilo natisnjenih, nató 11 ód in elegij, med njimi 4 nenatisnjene; 38 sonetov (28 nenatisnjenih) in končno 29 romanc, balad in legend (9 nenatisnjenih). Skupno podaja torej prvi zvezek dvesto različnih poezij, izmed katerih je malone polovica vzeta iz pesnikovih rokopisov. — Drugi zvezek prinaša 19 otročjih iger v pésecah, 23 različnih poezij (6 nenatisnjenih), 44 zabavljič in pušic (24 nenatisnjenih), znano satiro »Jéža na Parnás« z dodatno, doslej nenatisnjeno pesmijo »List iz Olomuca«, potem obsežno, tudi nenatisnjeno satiro »Ljudski Glas« in končno prevod kraljedvorskega rokopisa, ki je izšel že leta 1856. v posebni knjižici. Skupaj torej razven napósled navedenih večjih pesniških del 86 poezij, izmed teh 31 nenatisnjenih. Oba zvezka podajata preko tristo poezij, iz česar se vidi, da je bil Levstik sploh najplodovitejši pesnik slovenski. Od teh tristo poezij dobra tretjina še ni bila nikjer natisnjena.

Že površen pogled ti kaže, kakó mnogostransko je bilo delovanje pesnika Levstika. Sedaj ti zapoje nežno liriško pesem, sedaj epiško, précej nató ti izpusti perečo puščico, kakeršnih nahajaš samó še v Prešérnu. Krasne stvari sploh beremo v Levstiku, in sicer toliko, da se ni lahko odločiti, katera pesem je lepša od druge. Beri óne presrčne »Otročje igre v pésecah« in beri nato veličastno pesem »Sovražnikom«; beri odo »Bog« in potem pesmi, katere je zložil Levstik ljubljenci svojega srca — iz kratka: odprí kujigo, kjerkoli hočeš, povsod se bodeš čudil silnemu nasprotju, katero se pojavlja v njega čustvovanji; težko ti je verjeti, da je to vse spisalo jedno peró! Zató je upravičena sodba, da Levstik ni samo najplodovitejši pesnik, nego tudi pesnik najobsežnejšega duševnega obzorja, jeduako dičen lirik, epik in satirik! —

Gledé na vse to, kar smo povedali, lahko rečemo, da sta pričujoča zvezka Levstikovih poezij sploh jedna najlepših zbirk, kar jih imamo. Pregledujé skupno pesniško stvarjanje pokojnega pesnika, vidimo šele, kolika škoda je bila, da je Levstiku zastala, nikoli pa usehnila pesniška žila, dasi je njega drugo delovanje neizrecno spešilo razvoj naše književnosti. Levstiku pesniku gré prav tako častno mesto kakor Levstiku kritiku in jezikoslovcu, in zato smo prav živo hvaležni prof. Levcu, da nam je podal to kritiški urejeno zbirko. — Pohvaliti je treba tudi prekrasno zunanjo obliko, ki bi bila na čast sléharni katerikoli tiskarni. Takih knjig se pri nas ne tiska mnogo! Ceno posamičnim zvezkom smo navedli že zadnjič, zatorej danes samo še želimo, da bi občinstvo slovensko dejanski priznalo trud izdajateljev in požrtvovalnost založnikovo. Pri nas, hvala Bogú, še ni izumrlo veselje do prave poezije, in takšno pravo poezijo nahajamo baš v spisih Levstikovih, katere torej iz nova priporočamo kár najtopleje.

Pegam in Lambergar. Povest. Spisal *dr. Fr. D.* V Ljubljani, 1891. Založila »Matica Slovenska«. Tiskala Blasnikova tiskarna. 187 stránj. — Takó je popolni naslov zgodovinski povesti, ki je izšla v VI. zvezku »Zabavne knjižnice«, katero izdaja naša »Matica.« Gospod pisatelj je zajel suov svojega dela iz zgodovine celjskih grofov, ki sploh podaja obilo hvaležnega gradiva slovenskim pripovedovalcem, in sicer jo je zajel

iz one dōbe, ko so se različni velikaši potezali za dedščino poslednjega celjskega grofa Urha, katerega so leta 1456. Ogrji ubili v Belem Gradu. Cesar Friderik III., vdova grofa Urha, kneginja Katarina, kralj Ladislav Posmrtnik, vsi so si svojili celjsko grofijo, dasi bi po dedni pogodbi z leta 1443. pripadla glavarju habsburške rodovine, kadar bi izumrl rod celjskih grofov. Veliko, lahko rečemo, največjo oblast je imel takrat vojskovodja umrlega grofa, Jan Vitovec, ki se je sicer boril v imeni kneginje Katarine, skrivaj pa roval proti nji in skrbel zlasti za svojo slavo in svoj dobiček. Velike zmede so vladale tedaj po krájinah slovenskih; nekaj plemičev je ostalo pri Vitovci, med njimi sosebno silni Ostrovrhar z Galenberga, nekaj pa se jih je ločilo od njega, n. pr. Krištof Lambergar, graščák na Črnelem, dobro četrt ure od Doba na poti proti Kamniku. Zgodilo se je celo, da je Vitovec hotel ujeti cesarja, katerega je bil povabil v Celje, in ga je končno še oblegal v celjskem gradu. Tedaj je poslal cesar po pomoč na Kranjsko, in plemstvo naše se je res vzdignilo proti oblastnemu »Pehajmu« = Pegamu Vitovcu, na čelu mu Krištof Lambergar. Posrečilo se je kranjski vojski osloboditi cesarja. Kralj Ladislav je v tem času umrl, kneginja Katarina se je morala umekniti na Krško, katero ji je cesar odkazal za vdovščino, in Vrtovec sam je naposled služil cesarja ter se toli hrabro boril zánj, da ga je Friderik iz hvaležnosti povzdignil za grofa Zagorskega in bana slovenskih deželâ.

Na tej zgodovinski podlagi je spisana povest »Pegam in Lambergar.« Priznati moramo, da je nje »fabula« izumljena prav srečno; tudi je zvršena tako zanimljivo, da odložiš knjigo iz teška, predno je ne prebereš. Kakor smo že namignili, Pegam ali »Pehajm« (Čeh) je vojskovodja Vitovec, proti kateremu hiti mladi junak Krištof Lambergar na boj, kakor pōje znana národna pesem slovenska. Osebe so risane jako spretno in jasno; tudi jih ni več, nego jih je neizogibno potrebno. Resna dōba zahteva sevěda resnih ljudij, in takšni so iz večine vsi, kar jih slika pisatelj; skrbel pa je tudi za zastopnike neprisiljenega humorja, kakeršna sta n. pr. krčmar Tomaž Ložar in Belčev Janez. Sosebno se zanimlje čitatelj za mladega oskrbnika Gregorja, kateremu je odmerjena celo večja naloga nego Lambergarju samemu, in za nežno, jako simpatiško Tajdo, netjakinjo gorenjegrajskega meniha Benedikta. Njiju ljubezen je opisana tolikanj nežno, da v slovenski književnosti nimamo dosti takšnih popisov. Dobro pogojen je Ostrovrhar, nekdanji zaročenec Krištofove sestre Ane, juuak, ki se je tolikanj zaljubil v Vitovca, da je ostavil nevesto svojo; prija nam tudi to, kako pisatelj riše Vitovca samega in njega razmerje proti kneginji Katarini. Srečno je opisano življenje v gorenjegrajskem samostanu, živo tudi obleganje celjskega gradu, iz kratka: ko čitaš vse te dogodbe, resnično ne véš, kaj je strogo zgodovinskega in kaj je izmišljenega. Opomnili bi samo to, da je povest po nekod nekoliko nejasna, ali samo na prvi pogled, zakaj zasledili nismo nikjer, da bi se ne razvijala po logiških zakonih; za površnega bralca sevěda ni pisana. Tehnika je res vzgledna, in prav iz tega razloga se bere povest jako gladko — prednost, s katero se baš ne ponašajo vse povesti slovenske!

Dasí torej vsebini ni očitati ničesar, nego moramo glasno izreči, da je povest resnično lepo delo, omeniti moramo venderle, da nam jezik ne prija povsod. Pravilen je sicer iz večine, ali lahko bi bil g. pisatelj marsikaj zasukal drugače. Najprej smo zasledili hibe proti besednemu redu. Pri nas je sedaj obča razvada, da se n. pr. pomožni glagol tudi v preprostih stavkih postavlja za glagolom; zlasti beremo to v politiških naših časopisih. Tudi v »Pegamu in Lambergarju« čitamo stavke kakor »Na dvorišči stala sta že konja« (10), »In poleg te žalosti zginjala je njena« (21), »Vse pohištvo kazalo je« (27); podobnih konstrukcij vidimo jako mnogo. Sploh niso enklitike povsod razpostavljene pravilno: »Oh, da bi mili Bog ne dal mi učakati tistega dne« (13); »in zidala

in podirala mu gradove* (21); »potem pa šel z Jernejem poklonit se opatu* (26); »da je bil Gregor tako slab politik in tako brezuspešno upiral se njeni logiki (37). Podobne stvari so tudi drugje. — Pisatelj rabi glagole z napačnimi predlogi, ali pa celo rabi predloge tam, kjer jih nikakor ni treba: »Hudovala sta se nad možaki* (36); »prihrula divja vojska v tiho dolino nad mirni samostan* (41); »vedno bode odločnost gospodovala nad neodločnostjo* (44); »Strijca je prisilil smeh nad tako čudnim razumevanjem* (57); »da je ona popolnoma nedolžna nad tem napadom* (106) i. dr. Pogrešno je reči: skrivati (se) pred kom (121, 126) namesto samó skrivati (se) komu. Neslovenski so družilniki kakor »zapaziti s tiho zadovoljnostjo (41), odhajati z veseljem prepričanjem (65) i. t. d. Ponajveč se dadó izraziti ali s prislovnimi določili z deležniki ali, torej: na tihem zadovoljen, veselo prepričan; takisto bi bilo stavek »z največjo natančnostjo jej je moral povedati* (99.) popraviti takó-le: »kar naj-natančneje . . . Prav takó se ne moremo ogrevati za družilnike kakor z zavezanimi očmi in zamašenimi ušesi, s solznimi očmi, z ginjenim srcem i. t. d. Ali bi ne kazalo v takih primerih rabiti roditeljskega: zavezanih očij, zamašenih ušes, solznih očij, ginjenega srca? — Dvojina roki, ustni se nam vidi prisiljena; sicer pa tudi pisatelj sam ni dosleden, ker piše lica, z ramení. Zapazili smo tudi nekaj nepotrebnih dostavkov: postopati okrog, obrniti se proč, vrstiti in boriti se med seboj, govoriti, šaliti se, šepetati med seboj; »po sobi . . . je hodil gospodar zamišljen sem ter tja* (84); glave skupaj stiskati; proč vreči, proč goniti i. t. d. — Glagola odstraniti se, oddaljiti se sta izvestno nemška; dalje čitamo obdajati nam, obkoljati, obkrožati, dopadati se nam, prijati, ugajati, podati se (z največjim dopadanjem! 33), podati se, postati (werden), prestati (nam, prebiti). Pravilni niso izrazi kakor z jedno besedo; nam. iz kratka, občudovati, obžalovati nam. čuditi se, žalovati po kom ali čem; sredstvo nam. pomoček; goljufan nam. prevarjen, osleparjen; manjkati nam. pogrešati, nedostajati ali kakó drugače; par dni, parkrat, par trenutij . . . nam. nekoliko, nekolikokrat. Poleg nekaterih manjših pogreškov čitamo stavke: »Koliko tisoč ljudi stori smrt* (156) nam. umrje; »Kako si ima tolmačiti to in ono* (55), »da proti upornikom nobeno postopanje (prav: ravnanje) ni krivično* (123).

Zakaj navajamo vse to? Zató, ker se v tolikanj lepi knjigi, kakor je »Pegam in Lambergar* strinjaj oboje: lepa vsebina in lepa oblika! Tedaj bi je bil še veselejši vsak čitatelj: óni, ki jo bere samó zaradi zabave, in óni, ki ljubi poleg zabavne vsebine dovršen, blagoglasen jezik! — Iskreno želimo, da bi nam »Matica Slovenska* skoro zopet podala kaj takega, kakor je »Pegam in Lambergar*!

Poezije. Zbirka liričnih pesem, fantazij, humorističnih balad, rapsodij, satir, pripodob, basnij, prislovič, epigramov, balad in junaških pesem. Zložil: *Fran Andrejevič Zakrajski*. V Gorici 1891. Založil Anton Jeretič. Tiskal A. M. Obizzi. 144 str. — Našemu listu je jako ljubo, kadar more pohvalno oznanjati proizvode domače književnosti, toda o tej knjigi kár ne moremo reči priporočilne besede. Dandanes smo vendar že napredovali takó, da nam ne more biti odločilen rodoljubni namen, iz katerega kdo pošlje knjigo v déžél; pesništvo naše mora do dobra zahvaljati strogo kritiko, da se je popelo do denšnjega stališča. V teh najnovejših pesmih pogrešamo vsega, kar smemo in moramo pričakovati od dobrih pesmij, in dasi obeta g. pisatelj mnogo v naslovu, mi nismo našli ničesar. Liriške pesmi niso liriške, humoristiške balade so vse drugo, samó ne humoristiške, satire so brez sléharnega žela, pristnega epigrama nismo našli nobenega, junaške pesmi niso niti senca pravih junaških pesmij. Obširno ne moremo utemeljevati svoje sodbe, ker nam je prostor pretesen, samó v obče še izpregovorimo